הנחיות היועץ המשפטי לממשלה	משפט פלילי סדר הדין הפלילי - טרם הגשת כתב אישום
תאריך: י״ט תמוז התשנ״א, 1 יולי 1991 **עדכונים:** התש״ס ; נובמבר 2003 ; מרץ 2007 **מספר הנחיה: 4.3001 (51.015)**	**טיעון לפני הגשת כתב אישום פלילי**

טיעון לפני הגשת כתב אישום פלילי (שימוע)

1. אחריות כבדה מוטלת על כל מי שבא להחליט על הגשת כתב אישום פלילי נגד אדם, בייחוד בעבירות בעלות אופי חמור ועבירות שיש עמן קלון. יש אשר אפילו זיכוי בדין, אין בו כדי לתקן נזק, שנגרם מתוך אישום שלא היה צידוק להגישו. הגם שכל נאשם מוחזק חף מכל עבירה, ואף יהיה לו ״יומו בבית-המשפט״ להתגונן כלפי האשמה המיוחסת לו, אין להתעלם מכך כי הליכי משפט דרכם להתמשך ולהסתעף, ולא אחת אף להתפרסם, ויש עמם לא אחת גם משום עינויי דין.

2. מטרתה של הנחיה זו להסדיר את הסוגיה של קיום טיעון לפני הגשת אישום פלילי (להלן - **שימוע**), היינו - מתן הזדמנות לחשוד או לעורך דינו, המבקשים זאת, להציג טענותיהם, בכתב או בע״פ, ולשכנע כי חומר הראיות או אינטרס הציבור אינם מצדיקים הגשתו של כתב אישום. במסגרת הנחיה זו ייקבעו, בין היתר, היקף הזכות לשימוע, עיתוי השימוע, דרך השימוע והחומר שיימסר לקראת השימוע, וזאת במגמה להבטיח שוויון ואחידות, ככל הניתן, בהסדרי השימוע הנוהגים לגבי כלל החשודים וגורמי התביעה השונים.

   אין באמור כדי לפגוע באפשרות להידברות בין התביעה לחשוד או לבא-כוחו גם במקרים אחרים, בטרם הוגש כתב האישום ואף לאחר הגשתו. לעתים, הצורך בבירור הוא זה של התביעה, לפי שיקול דעתה, בכדי לסייע בקבלת החלטה אחראית וצודקת על עצם הגשת כתב האישום, על מהות האישום או על פרטי העבירות אשר ייוחסו לנאשם בכתב האישום.

3. יודגש, כי מוסד השימוע אינו מהווה תחליף למשפט, ואין תכליתו לשמש מעין ״משפט זוטא״. מטרת השימוע היא לאפשר לחשוד להציג טענותיו ולשכנע, כי חומר הראיות בענייננו או אינטרס הציבור אינם מצדיקים הגשת כתב אישום נגדו. במסגרת הליך זה ניתנת לחשוד ההזדמנות להעמיד את התביעה על טעותה, בין אם מדובר בטעות משפטית או טעות ראייתית. על כן ברור, כי במסגרת הליך השימוע אין מקום להתדיינות פרטנית באשר לנבכי התיק וחומר הראיות הכלול בו, ויש להתמקד בסוגיות עקרוניות אשר מצויות ביסוד טיוטת כתב האישום. בהתאם לאמור משך השימוע, ככל שהוא נעשה בעל-פה, יהיה קצר יחסית (ככלל, ישיבה אחת), בכפוף לשיקול דעת עורך השימוע.

4. ביחס לעבירות מסוג פשע, נחקק בשנת 2000 סעיף 60א לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ״ב-1982 (להלן - **החסד״פ**), המקנה לחשוד זכות לקבלת הודעה בדבר העברת חומר חקירה בענייננו לרשות תביעה, ובדבר זכותו להציג טיעוניו, במסגרת בקשה מנומקת, להימנע מהגשת כתב אישום נגדו, או מהגשת אישום בעבירה פלונית. וזה לשון סעיף 60א:

"(א) רשות התביעה שאליה הועבר חומר חקירה הנוגע לעבירת פשע תשלח לחשוד הודעה על כך לפי הכתובת הידועה לה, אלא אם כן החליט פרקליט מחוז או ראש יחידת תביעות, לפי העניין, כי קיימת מניעה לכך.

(ב) בהודעה תצוין כתובתה של רשות התביעה שאליה ניתן לפנות בכתב לבירורים ולהצגת טיעונים.

(ג) נשלחה הודעה לפי סעיף זה בדואר רשום, רואים אותה כאילו הומצאה כדין גם בלא חתימה על אישור מסירה.

(ד) חשוד רשאי, בתוך שלושים ימים מיום קבלת ההודעה, לפנות בכתב לרשות התביעה כאמור בסעיף-קטן (ב), בבקשה מנומקת, להימנע מהגשת כתב אישום, או מהגשת כתב אישום בעבירה פלונית; פרקליט המדינה, פרקליט המחוז, ראש יחידת התביעות או מי שהם הסמיכו לכך, לפי העניין, רשאים להאריך את המועד האמור.

(ה) החליט פרקליט מחוז או ראש יחידת התביעות, לפי העניין, מטעמים שיירשמו, כי הנסיבות מצדיקות זאת, רשאי הוא להגיש כתב אישום, בטרם חלפו שלושים הימים ואף בטרם פנה החשוד כאמור בסעיף-קטן (ד).

(ו) אין בהוראות סעיף זה כדי לשנות מהוראות סעיף 74.

(ז) הוראות סעיף-קטן (א) לא יחולו על מי שבעת העברת חומר החקירה היה נתון במעצר, והוגש נגדו כתב אישום בתקופת מעצרו.

(ח) הוראות החוק לתיקון סדרי המנהל (החלטות והנמקות), התשי"ט-1958, לא יחולו לעניין סעיף זה, ואולם תינתן לחשוד הודעה בכתב על החלטת רשות התביעה בהקדם האפשרי ורשאית רשות התביעה להזמין את החשוד להציג בפניה את טיעוניו בעל פה.

(ט) שר המשפטים, באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, רשאי לקבוע סוגי פשעים שלגביהם לא יחולו הוראות סעיף-קטן (א)."

5. הודעה בהתאם לאמור בסעיף 60א(א) דלעיל תימסר לחשוד עם העברת תיק החקירה בעניינו מהיחידה החוקרת לרשות התובעת. ההודעה תבהיר כי תיק החקירה הגיע לתביעה, ובידי החשוד להגיש טענותיו בכתב כאמור בסעיף 60א(ד) לחוק.

הרשות התובעת רשאית לאפשר לחשוד לבחור בחלופה אחרת, ולפיה עם קבלת ההודעה יודיע החשוד על רצונו להעלות טענותיו ככל שתתגבש בעניינו החלטה על הגשת כתב-אישום. ככל שהחשוד יבחר בחלופה זו, ובסופו של דבר תתגבש החלטה להגיש כתב אישום בעניינו, תימסר לו הודעה נוספת לפיה התביעה שוקלת להגיש כתב אישום נגדו, ובאפשרותו להעלות טענותיו בפניה.

כל רשות תביעה תקבע, בהנחיות פנימיות, בכפוף לעקרונות הנחיה זו, את דרכי ההודעה לחשוד ואופן קיום השימוע.

6. על-פי עקרונות המשפט המנהלי, טיעון יכול שיהיה בכתב או בעל פה, ובלבד שניתנה לאדם הזדמנות הוגנת להציג עמדתו (בג"צ 161/84 חברת ווינדמיל הוטל בע"מ נ' שר הפנים, ואח', פ"ד מב(1) 793; בג"צ 3424/91 הארגון הארצי להגנת הדייר נ' שר הבינוי והשיכון, פ"ד מה(5) 340 ועוד). ככלל, הליך השימוע ייערך בכתב, אך יכול שייערך בעל-פה, לפי שיקול-דעת התביעה. שימוע בעל-פה ייערך, ככלל, באמצעות בא-כוחו של החשוד.

7. לפי סעיף 74 לחסד"פ, זכות העיון בחומר הראיות שבידי התביעה מוקנית לחשוד רק מעת שהוגש נגדו כתב אישום. בהתאם לסעיף 60א(ו), שנוסחו הובא לעיל, אין בהוראות סעיף 60א "כדי לשנות מהוראות סעיף 74".

יחד עם זאת, לעיתים לא ניתן לממש באופן סביר את זכות הטיעון ללא קבלת עיקרי חומר הראיות שבידי התביעה. לפיכך, יתאפשר עיון החשוד או בא-כוחו בעיקר חומר הראיות שבידי התביעה לקראת השימוע; זאת בכפוף לשיקול דעת התביעה, ככל שזו תסבור כי הדבר אינו עלול לפגוע בעניינם של מעורבים אחרים, להפריע להכנות למשפט, או לגרום נזק אחר (ראו לעניין זה בג"צ 47/91 און ניימן נ' פרקליטת המדינה, פ"ד מה(2) 872, 876 - 877).

8. לא תתקבל במסגרת הליך השימוע טענה, המהווה השמעת גירסה שבעובדה בשאלה שלגביה בחר החשוד בזכות השתיקה בחקירתו. מכאן מתחייב כי מי שבחר בשתיקה לגבי העניינים שבעובדה שהוצגו לו בחקירה, יש לראותו, ככלל, כמי שוויתר על שימוע לגבי מסכת העובדות. כך עשוי להיות גם לגבי מי שאינו משתף פעולה עם הרשויות החוקרות בדרך אחרת.

9. (א) השימוע בעל-פה ייערך, ככלל, בפני מי שאמור להחליט על הגשת כתב האישום. הוא הדין לגבי שימוע בכתב. ואולם רשאי ראש יחידת התביעה הרלבנטית להסמיך אדם אחר מקרב היחידה לענין זה.

(ב) מקום שנקבע בחוק כי לא יוגש כתב האישום אלא בידי היועץ המשפטי לממשלה, או מקום שנקבע בחוק או בהנחיות, כי הגשת כתב אישום טעונה אישור היועץ המשפטי לממשלה (ראו הנחיית היועץ המשפטי לממשלה 4.1004 "אישור מוקדם להגשת כתב אישום"), יתקיים השימוע בפניו, ויחליט הוא בענין, אלא אם כן סבר, שיש מקום להסמיך אדם אחר לענין זה. הוא הדין מקום שסמכות הגשת כתב האישום או אישורו כאמור הואצלה לגורם אחר.

10. מקום בו מתגבשת כוונה להגיש כתב אישום אחד נגד מספר חשודים, בעוד רק אחד מהם פנה לתביעה בבקשה לקיים הליך של שימוע, תמסר הודעה על קיום השימוע לכל החשודים השותפים לכתב האישום המתגבש, או לבאי-כוחם.

11. כאמור, סעיף 60א לחסד"פ מסדיר את קיומו של הליך ההודעה והשימוע רק בנוגע לעבירות מסוג פשע. עם זאת, החוק אינו שולל קיום שימוע בנוגע לעבירות שאינן מסוג פשע, אשר עליהם לא חל סעיף 60א' האמור.

ככלל, בתיקים הנוגעים לעבירות שאינן מסוג פשע לא תינתן הודעה לחשוד לפי סעיף 60א', אך אין מניעה לקיום הליך שימוע, בכתב או בעל-פה, גם בתיקי חטא או עוון, לפי שיקול דעת התביעה, בהתחשב, בין היתר, ברגישות ומורכבות התיק.